

Ο ΡΑΝΤΑΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Πουθενά στη ζωή μου δεν απάντησα τους περίεργους τύπους που είδα στο στρατό τον καιρό του πολέμου. Για φανταστείτε. Μαζεύεται κατά τύχη κάθε καρυδιάς καρύδι κι όλοι μαζί αποτελούνε μία στρατιωτική μονάδα. Μπαίνουνε όλοι στη γραμμή σαν ένα και το ίδιο νούμερο, ο γυρολόγος με το σοφό καθηγητή, ο πορτοφολάς με το δικαστή, ο από την Εύρώπη σπουδασμένος με τον τσολάνο που κατέβηκε από το βουνό.

Θυμούμαι τώρα το Ράντα, που εΐτανε το πιό στραβό-ξυλο του λόχου και όλότελ' αδιάφορος για το τί γινότανε γύρω του πήγαινε όπου τονέ πηγαίνανε μ'α έκανε ό,τι αυτός ήθελε δίχως να τον μέλη για τίποτα, μη δίνοντας διάρα για όλο τον κόσμο και χωρίς κανείς να μπορη να του κάμη παρατήρηση. Εΐχε πάντα τη δικαιολογία για το καθετί έτοιμη στο στόμα. Στη μάχη του Σαρανταπόρου πίσω από ένα βραχάκι όχι και τόσο προφυλαγμένο από τα βλήματα, καθόταν ήσυχος και διάβαζε τη μέθοδό του τη Γερμανική που την έσερνε μαζί του στο «σακκίδιο». Εΐτανε πάντα από τους «βραδυποροούντες». Οι άλλοι στρατιώτες είχανε την πιό κακή ιδέα γι' αυτόν. Τονέ βαφτίζανε φοβιτσιάρη, στενόκαρδο, κακοπατριώτη κι αφιλότιμο. Κάποτε που τονέ

σίμωσα, μὲ πολλὴ δυσκολία, σὰ λιγομίλητος πού εἶτανε, μοῦ εἶπε: «Μήτε μιὰ σφαῖρα δὲ θὰ φύγη ἀπὸ τὸ τουφέκι μου ποτέ». Κι ὅσο κι ἂν προσπάθισα νὰ τοῦ τραβήξω ἄλλη ἐξήγηση, δὲν τὸν κατάφερα νὰ μοῦ τὴ δώση.

Μὰ μ' ὅλα αὐτά, τέτοιος πού εἶτανε, ποτὲ δὲν ξέφευγε ἀπὸ τὸ λόχο γιὰ νὰ τριγυρίζη κάθε μέρα στὰ κοντινὰ χωριά. Προτιμοῦσε νὰ μένη συχνὰ νησιτικός, παρὰ νὰ ἐνεργῇ μονάχος του τὰ ἔργα τῆς καθυστερημένης ἐπιμελητείας. Οἱ ἄλλοι φραντάροι μὲ ὅλες τὶς ἀντίθετες αὐστηρὲς διαταγές, ξεκόβανε ὀλοένα καὶ κουβαλοῦσανε στὴν ἐπισταθμία ὅ,τι φαγώσιμο βρῖσκανε. Ὁ Ράντας δὲν ἄγγιζε ἀπ' αὐτὰ μ' ὅλο πού τοῦ προσφέρνανε κανένα κοψίδι οἱ συντρόφοι του, ἀπὸ τὰ «ζουλεμένα». Καὶ δὲν εἶτανε ἡ ἀδιαφορία μόνο γιὰ τὴ στέρηση καὶ τὴν κακοπάθεια. Τὴν ἴδια ἀμέλεια ἔδειχνε καὶ γιὰ τὰ γεγονότα τῆς ἐκστρατείας. Ὅλοι κάναμε πῶς καὶ πῶς νὰ μπορέσουμε νὰ βροῦμε καμιὰ ἐφημερίδα τῆς Ἀθήνας, ἔστω καὶ παλιᾶς χρονολογίας, γιὰ νὰ ἴδοῦμε τί γράφουνε, πῶς κρίνουνε τὸν πόλεμο, τί λέει ἡ Εὐρώπη γιὰ τὰ μεγάλα κατωρθώματα τοῦ στρατοῦ μας, ὅπως μᾶς λέγανε οἱ βαθμοφόροι μας. Καὶ τὸ παίρναμε ἀπάνου μας. Πῶς διάβολο, λέγαμε μέσα μας, πραγματοποιήσαμε τέτοιους ἡρωϊσμούς; Ἐκεῖνα μονάχα πού νιώθαμε ὡς τὴν ὥρα εἶτανε οἱ ψεῖρες οἱ ἀτελείωτες, οἱ ἀπέραντοι δρόμοι πού βαδίζαμε νυχτόμερα, ἡ συχνὴ πείνα κ' οἱ κακοπάθειες καὶ κάπου κάπου κυνηγητὸ τοῦ ἐχτροῦ μὲ πυροβολισμούς. Ὁ Ράντας ὅλα τ' ἄκουγε ἀμίλητος. «Τί μὲ νιάζει» μοῦ εἶπε μιὰ μέρα «ποιὸς θὰ νικήσῃ; Μήπως θ' ἀλλάξουνε τὰ πράματα, θὰ γίνῃ ἀλλιῶτικη ἡ ζωὴ; Οἱ ἄνθρωποι πάντα θὰ ὑποφέρουνε ἀπὸ τὴ βία ἄλλων ἀνθρώπων. Ἐγὼ δὲ βλέπω κανένα σύστημα πού νὰ μπορέσῃ ν' ἀλλάξῃ τὴν κυριαρχία τῶν ἐπητήδειων. Τὸ κυριώτερο εἶναι εἴτε κράτος εἴτε ἄτομο νὰ εἶσαι μπαγαπόντης. Ἐτσι μόνο μπορεῖς νὰ πετύχῃς σὴ ζωὴ, ἀλλιῶς πᾶς χαμένος».

Θυμοῦμαι σὰν τῶρα ἐκεῖνο τὸ δειλινό. Εἶχαμε φτάσει κατάκοποι, κατασκοτωμένοι, σκονισμένοι ἀπὸ τὴν πορεία, ἔξω ἀπὸ μιὰ πολιτεία τῆς Μακεδονίας, πὲς ἓνα μεγάλο χωριό. Κάναμε καταυλισμὸ σιμὰ στὸ δημόσιο δρόμο, σὲ κάτι χάνια πὸν μπροστά τους εἶχανε δυὸ πηγάδια γιὰ νὰ ποτίζονται τὰ ζῶα τῶν κираτζίδων. Τὸ χωριὸ δὲν εἶχε ἄλλο νερὸ καὶ ἡ φανταρία ὅλη ἔπεσε στὰ πηγάδια ἐκεῖνα νὰ ξεδιψᾷ. Φωνές, κακό, βλαστήμια, ἀταξία. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα κατακάθισε κάπως ὁ θόρυβος καὶ μᾶς πῆρε λίγος ὕπνος. Μὰ ξαφνικὰ ἐκεῖ πὸν ροχαλίσαμε, κάτω ἀπὸ τὸ ἀντίσκηνο, πυκνοὶ πυροβολισμοὶ μᾶς ἀναστατώσανε. Ξεπεταχτήκαμε καὶ μάθαμε πὼς ρίχνανε στὸν ἀέρα μέσ' ἀπὸ τὸ κοντινὸ χωριό, γιὰτὶ κάποιον σαράγι εἶχε πιάσει φωτιά. Ποῦ μᾶς ἄφινε ἡ περιέργεια νὰ καθήσουμε ἤσυχα; Μῆτε οἱ φωνές τοῦ λοχία, μῆτε οἱ φροβέρες του μᾶς κρατήσανε. Σηκωθήκαμε καὶ τραβήξαμε κ' ἐμεῖς τὸ δρόμο πὸν ἀκολουθούσανε οἱ ἄλλοι φαντάροι μέσα στὸ σκοτάδι. Σὰ φτάσαμε στὴν πολιτεία μᾶς ἔπνιξε κοκκινόμαυρος καπνὸς πὸν ἀνέβαινε πυκνὸς πρὸς τὸν οὐρανό. Πολυκοσμία, θόρυβος, τρεχάματα, κοσμοχαλασιά. Οἱ φαντάροι, πὸν οἱ πολύμερες κακουχίες τοὺς εἶχανε σκληρύνει τὴν ψυχὴ, κοιτάζανε τὸ πυροτέχνημα μὲ περιέργεια χωρὶς διόλου νὰ τοὺς κόφτη γιὰ τὴν καταστροφὴ πὸν γινότανε. Οἱ περισσότεροὶ γελοῦσανε κι ἄστειεύοντανε. Τούρκικο σαράϊ καίγεται, τουρκοπράματα καὶ τουρκοσπορὲς χάνονται. Τὶ μᾶς νιάζει; Μὰ μέσα στοὺς καπνοὺς καὶ τὴ φασαρία ξεσκίζανε τὸν ἀέρα κάτι στριγγὲς γυναικίσαιες φωνές πὸν ἔρχόντανε ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ φλεγόμενου ἀρχοντικοῦ.

Σὲ λίγη ὥρα μέσα στὰ τριξίματα καὶ τὰ κατακυλίματα τῆς στέγης καὶ τοῦ σπιτότοιχου, ἔβλεπα νὰ τρέχη καὶ νὰ μαζεύεται κόσμος πολὺς στὴ δεξιὰ μεριὰ πὸν σχημάτιζε ὁ δρόμος ἓνα πλάτεμα. Πῆγα καὶ στριμώχτηκα. Εἶδα τὸ Ράντα κειφαλισμένο, κατάμαυρο νὰ στέκη ξεθεωμένος καὶ νὰ ζητᾷ νὰ πάρῃ ἀνάσα. Καὶ κάτω στὰ πόδια του ριγμένες, σὰ σὲ κουβάρια, τρομαγμένες τρεῖς γυναῖκες.

Τουρκάλες, δυὸ νέες καὶ μιὰ γριά, πὸν τοῦ φιλούσανε τὰ χέρια μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

Ἄμέσως μαθεύτηκε στὸ λόχο ἡ ἀντραγαθία τοῦ Ράντα. Εἶχε μπεῖ μέσα στὴ φωτιά κ' ἔσωσε τὶς χανούμισες πὸν οἱ ἄντρες τους τὶς εἶχαν ἀφήσει στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, φεύγοντας τὸν ἐρχομὸ τοῦ στρατοῦ μας. Ὁ λοχαγός, τὴν ἄλλη μέρα ἐπαίνεσε τὸ Ράντα καὶ τοῦ εὐχήθηκε νὰ διορθωθῇ πιά καὶ νὰ δείξῃ τὴν ἴδια γενναιότητα ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς κ' ἔτσι νὰ μὴν τυχαίη νὰ εἶναι μὲ τοὺς βραδυποροῦντες κάθε φορὰ πὸν ἀνοίγει τουφέκι.

Σὰν πῆγα νὰ τοῦ σφίξω τὸ χέρι, ὁ Ράντας, κουνώντας τὸ κεφάλι, μὲ τὴ συνειδησμένη του ψυχραιμία καὶ ἀδιαφορία, μοῦ ψιθύρισε:

— Πῶς τάχα νὰ διορθωθῶ, ἀφοῦ δὲν τὸ λέει δῶ μέσα;
Καὶ μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι τὸ στῆθος του στὸ μέρος τῆς καρδιάς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

